

1989. 16 вересня; *История второй мировой войны 1939-1945. Т.3.* – С. 27. 17. *Оглашению не подлежит: СССР-Германия 1939-1941.* – С. 95. 18. *Там само.* – С. 106-109 // “Правда” 18 сентября 1939 р.; “Комсомольская правда”. 1990. 23 января. 19. Литвин М., Луцький О., Науменко К. 1939. Західні землі України. – С. 50-51. 20. Трубайчук А. Україна в європейських відносинах (1918-1941 рр.) – С. 36. 21. Литвин М.Р., Луцький О.І., Науменко К.Є. 1939. Західні землі України. – С. 50-51. 22. “Известия”. 1939. 1 ноября. 23. Литвин М., Науменко К. Погляд через півстоліття // “Вільна Україна”, 1989. 16 вересня. 24. Трубайчук А. Друга світова війна. – К., 1995. – С. 12. 25. Ковалюк В. Нові архівні документи про Народні Збори Західної України (жовтень 1939 р.) // *Архіви України* – 1991. № 5/6.- С. 88. 26. Литвин Н. Луцький О. Науменко К. 1939. Західні землі України. – С. 47. 27. *Там само.* – С. 48. 28. Швагуляк М. “Українська карта”. – С. 94. 29. Бережков В. Прочет Сталіна // *Международная жизнь.* – 1989. - № 9. – С. 19 – 20. 30. Литвин М. Луцький О. Науменко К. 1939. Західні землі України. – С. 76. 31. Білас І. Органи міліції Західних областей Української РСР у 1939-1945 рр. - Львів, 1987. – С. 30. 32. ЦДІА України у Львові. Ф.859, Оп. 1, Спр. 7, Арк.18. 33. Ковалюк В. Нові архівні документи... – С. 89. 34. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. – С. 117. 35. *Комуніст.* – 1939. – 8 жовтня. 36. Сергійчук В. Правда про “Золотий вересень” 1939-го. – С. 16. 37. *Там само.* – С. 17. 38. *Возз’єднання українського народу в єдиній українській радянській державі (1939- 1949 рр.). Збірник документів і матеріалів.* – К., 1949. – С. 39. 39. Луцький О. Включення Західної України, Північної Буковини та Південної Бессарабії до складу УРСР // *Історія України.* – Львів, 1996. – С. 289. 40. ЦДІА України у Львові Ф.859, Оп. 1, Спр. 8, Арк. 581. 41. ДАЛО.Ф.5002. – Оп.1. – Спр.3. – Арк.6. 42. ЦДІА України у Львові Ф.859, Оп. 1, Спр. 7, Арк. 18. 43. *Возз’єднання українського народу в єдиній українській радянській державі.* – С. 40-42. 44. *Там само.* – С. 39. 45. ЦДІА України у Львові Ф.859, Оп. 1, Спр. 7, Арк. 33. 46. *Там само.* – Спр. 3, Арк. 96-108.; -Спр. 1, Арк. 200. 47. ЦДІА у Львові: Ф.859. – Оп.1. – Спр.7., Арк.47. 48. *Там само.* Арк.79-81. 49. Субтельний О. Україна. Історія. – С. 394.

І.О. Гаврилів

АКТ 30 ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ – ІСТОРИЧНИЙ ЕТАП ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

© Гаврилів І.О., 2001

Проаналізовано хід історичних подій 60-річної давності, в результаті яких ОУН, очолювана С.Бандерою, здійснила спробу відновлення Української Держави. Показано Акт 30 червня 1941 року як історичний етап на шляху українського державотворення.

The historical events that took place 60 years ago and led to an attempt of the OUN headed by S.Bandera to restore the Ukrainian state are analysed. The Act of 30 June 1941 is shown to have been an important stage in the history of Ukraine on its way to creating Ukrainian statehood.

Бурхливі історичні події ХХ століття на українських землях пройшли під знаком відновлення державності. Українська революція 1917-1921 років дала поштовх національно-визвольній боротьбі, яка закінчилася тільки через 70 років у 1991 році проголошенням не-

залежної Української держави. Проміжним етапом цього державотворчого процесу стали події початку Другої світової війни. Тоді наймасовіша українська військово-політична потуга – Організація Українських Націоналістів планувала використати зміну геостратегічної ситуації на сході Європи, щоб відновити на українських землях національну владу. Цього моменту українська суспільність чекала два десятиліття.

Прологом до початку світової війни стали події в Карпатській Україні. Оунівці активно включилися в державотворчі процеси на Закарпатті. Але очевидно в плани країн-агресорів не входило відновлення незалежної України. Тому надії ОУН, яку очолював А. Мельник – завдяки Німеччині відродити Західноукраїнську державу – не справдилися. Для Проводу Українських Націоналістів (ПУН) стала несподіванкою домовленість СРСР і Німеччини щодо Західної України. З цього приводу було заявлено: “За допущення червоної Москви в Європу Німеччина несе велику історичну відповідальність. Цим актом вона зокрема (як у випадку з Чехо-Моравією й Карпатською Україною) уневажнила нею ж голошені гасла національного самоозначення ...” [1].

Згодом в ОУН викристалізується дві концепції, конфлікт яких став однією з причин розколу організації. ПУН на чолі з А. Мельником, вважав, що прогнозований військовий конфлікт між Німеччиною та СРСР об’єктивно призведе до відновлення незалежності України. Революційний Провід (РП) ОУН на чолі з С. Бандерою планував тільки використати можливу німецько-радянську війну для проголошення Української держави. Перші розраховували на милість Німеччини, другі – робили ставку на власні сили.

В німецькій політиці щодо майбутнього України відрізнялися дві основні лінії: одні бачили місце України після розвалу СРСР у т.зв. “новій Європі” (це – Розенберг, Канаріс, Браухіч, Райхенау), інші бажали повністю колонізувати її територію (Гітлер, Борман, Гімлер, Герінг). Для ПУН логічним видавалося те, що німці покличуть лідера ОУН на посаду керівника України на кшталт Тіссо у Словаччині чи Павеліча в Хорватії. В зв’язку з тим слід відзначити, що ще в середині 30-тих років під час чергового диспуту оунівці підтримали тезу про те, що коли Гітлер прийде на українські землі як загарбник, то “... ми миттю повертаємо нашу зброю й усі наші сили проти німців” [2, С. 1188].

Отже, обидва Проводи ОУН відособлено вели підготовку до визвольного походу в Україну. Переважна більшість членства націоналістичної організації підтримала Революційний Провід, який у грудні 1940 року виклав свою політичну програму у Маніфесті. Вона була розвинута на II Великому Зборі (Краківському) ОУН у квітні 1941 року. Суть її полягала в тому, що ОУН проводила революційну боротьбу за здійснення національної революції, внаслідок якої утвориться Українська суверенна держава. Без огляду на всі територіально-політичні зміни, які можливі на сході Європи, українські націоналісти бажали встановити справедливий лад на руїнах СРСР під гаслом: “Воля народам, воля людині!” [3, С. 24-27, 31].

Для здійснення цих завдань Революційний Провід розгорнув інтенсивну військову підготовку своїх кадрів. Був організований Крайовий Військовий Штаб, який очолював Д. Грицай. Всі члени ОУН, що перебували на території Генерал-губернаторства з центром у Кракові, пройшли військовий вишкіл. Було використано німців, які залучали українців до служби в т.зв. “Веркшущах” (охоронних загонах). Також службу в поліції. Це дало змогу Мобілізаційній комісії ОУН напередодні німецько-радянської війни сформувати три похідні групи: Північну (в складі 2500 чоловік, очолював М. Климишин), яка мала завдання рухатися з Грубешова через Київ на Харків; Середню (1500 чол., М. Лемиш) з Перемишля через Кременчук на Донбас; Південну (1000 чол., З.Матла) із Сянока через Дніпропетровськ, Крим на Кубань [4, С. 146].

На початку 1941 року С.Бандера дав завдання Р. Ярому встановити контакти з представниками абверу (німецької контррозвідки, яку очолював адмірал Канаріс) та Верховного командування вермахту. Внаслідок переговорів німці погодилися підготувати близько 700 військовиків в складі батальонів “Нахтігаль” (очолив сотник Р. Шухевич) і “Роланд” (очолив майор Є. Побігуший). Ці військові загони отримали назву – Дружини Українських Націоналістів (ДУН). В укладеній умові оунівців з німцями було застережено, що ці військові формації створені для боротьби за суверенітет України; воїни складають присягу на вірність Українській державі, а не Німеччині; командирами будуть українські старшини, а німецькі офіцери здійснюватимуть тільки загальний нагляд; українські військовики будуть задіяні тільки на східному фронті [5, С. 1350].

Завданням похідних груп було пройти в авангарді німецьких військ на конкретну територію України, розгорнути там мережу ОУН, ініціювати організацію місцевої адміністрації, сприяти утвердженню державності України на місцях. ДУН повинні були стати зародком майбутньої української національної армії, також служити зв'язуючою ланкою між українською владою та німецькими військовиками. Для здійснення цих задумів було розроблено відповідну інструкцію: “Боротьба та діяльність ОУН під час війни”, в якій констатувалося, що війну потрібно використати для здобуття державної незалежності України, створення уряду та інших органів влади і далі вести переговори з воюючими сторонами з позиції суверенної держави [6, С.40-41].

Революційний Провід ОУН став ініціатором створення Українського національного комітету (УНК), до складу якого ввійшли представники майже всіх українських політичних сил, крім груп Мельника (ОУН) та Омельченка (УНО). Головою УНК було обрано генерала В. Петріва, якому німці завадили прибути з Праги до Кракова. Його обов'язки виконував перший заступник доктор права В. Горбовий, другим заступником став професор В. Андрієвський, секретарями – С. Шухевич та В. Мудрий.

Слід відзначити, що аналіз оригінальних німецьких документів свідчить про добру поінформованість німецької поліції безпеки про стан справ в українському політичному таборі. В донесенні шефа поліції в Берлін від 21 червня 1941 р. йде мова про позицію Кубійовича (очолював в Кракові Український Центральний Комітет – авт.) та Мельника на створення Української держави під німецьким протекторатом і позицію С. Бандери за об'єднання всіх українських політичних сил у Всеукраїнську Раду на демократичній парламентарній основі, яка сприятиме створенню майбутніх органів влади в самостійній Україні. Відзначено, що в переговорах з С. Бандерою брали участь від УНДО – Мудрий і Лісяк, гетьманців – Мурашко, Євтумович, Бачинський, незалежних монархістів – Андрієвський, групи комбатантів – Хропов'як, Маркарушка, націонал-соціалістів – Базяк та ін. [7, С. 17-19].

Очевидно, що ОУН та діячі інших політичних груп в УНК реально передбачали можливий хід подій. Тому вже 22 червня 1941 р. Президія УНК надіслала меморандум до Гітлера, Ріббентропа та Розенберга, в якому виразно заявила волю українського народу до державної самостійності. Також С. Бандера та В. Стахів в посланні, яке надійшло 24 червня до міністра закордонних справ Німеччини Ріббентропа, згадують про німецькі помилки в Україні 1918 року, застерігають щодо їх повторення в майбутньому, пропонують розв'язати українське питання шляхом створення Української незалежної держави.

Отже, з початком німецько-радянської війни на схід рушили члени ОУН-СД (самостійників-державників), що просувалися в авангарді гітлерівських військ. Каталізатором національно-державницького відродження мав стати спеціальний загін ОУН у складі приблизно 15 чоловік (Я. Стецько, Я. Старух, І. Равлик, В. Кук, Л. Ребет, Д. Яців, І. Вітошинський та ін.), який 23 червня вирушив з м. Ярослава на Львів. Вступивши в місто 30 червня, члени групи заходилися скликати авторитетних громадян на збори в будинку “Просвіти”. Я. Стецько відвідав митрополита УГКЦ А. Шептицького і повідомив про намір проголосити відновлення Української Держави. Владика Андрей дав своє благословення: “Честь України вимагає робити те, що ви задумали, сьогодні. Робіть в ім’я Боже, я благословляю” [8, С. 186].

Національні збори почали свою роботу о 20 год. 30 червня 1941 р. В них взяли участь близько сотні видатних особистостей Львова: політики, громадські діячі, науковці, серед них посадник міста професор Ю. Полянський, о. мітрат Й. Сліпий та ін. Я. Стецько зачитав Акт проголошення відновлення Української Держави. Існує два варіанта цього документу. Очевидно, Я. Стецько в останній момент своєю рукою виправив окремі слова на віддрукованому в 3-х примірниках тексті. [9]. Присутні з ентузіазмом вітали цей Акт, прийняли одноголосно, відспівали гімн “Ще не вмерла Україна”.

Текст Акту 30 червня був переданий членом ОУН, студентом Ю. Савицьким з львівської радіостанції. Також його опублікували місцеві газети. Підтримали Акт відновлення державності в своїх пастирських посланнях владика української церкви: митрополит УГКЦ А. Шептицький, єпископ УАПЦ Полікарп та єпископ УГКЦ Г.Хомишин [10]. Це надало Акту певної ваги в українському суспільстві.

Відразу ж було вирішено створити національний уряд – Українське Державне Правління (УДП). Очолити його було запропоновано авторитетному професору медицини М. Панчишину, незважаючи на те, що він певний час під радянською окупацією виконував обов’язки завідувача облздороввідділом .[П, арк. 169-170]. Але доктор відмовився. УДП очолив Я. Стецько, склад уряду був коаліційним: 9 членів ОУН, 2 – УНДО, 1 – ФНС, 2 – соціал-радикали, 1 – соціал-революціонер [12]. Передпарламентом стала Рада Сеньйорів на чолі з К. Левицьким. Пізніше вона була перейменована на “Українську Національну Раду у Львові”, проіснувала до 27 липня 1942 р. [8, С. 308].

В перші дні свого існування УДП налагоджувало суспільно-громадське та культурно-освітнє життя м.Львова. Було відкрито управління картографії, фотографічних майстерень, декілька лікарень, іподром, басейн тощо. Учасниця цих подій згадувала: “В княжому городі Льва вже кипіла гарячково праця – народ з ентузіазмом почав відновляти та організовувати свої власні адміністративні, господарські та культурні установи, власну міліцію – охорону й безпеку громадян і держави; почав направляти та урохомлювати пошкоджені в часі воєнних дій установи та устаткування, найважливіші засоби для життя міста: воду, світло, харчові крамниці, лікарні, транспорт тощо. Ціле місто потонуло в синьо-жовтих прапорах. Подібно поступало українське населення всюди на звільнених від москалів теренах. Народ почав відбудовувати свою власну державу [13, С. 1034]. Слід зазначити, що з початком війни Крайовий Провід ОУН на ЗУЗ (І. Климів, Д. Маївський, Т. Онишкевич, Р. Кравчук, А. Закоштуй та ін.) мобілізував до 10 тис. озброєних учасників оунівського підпілля, які вступали в бої із відступаючими частинами радянської армії. З цих відділів були організовані загони Української Народної Міліції, яку очолив І. Равлик. Ці українські державні відділи міліції поширилися на всі західноукраїнські землі, а також на деякі терени Східної України [14, С. 30-31].

По селах та містах Західної України відбулися плебісцитові акції, які зібрали тисячі підписів про підтримку Акту 30 червня 1941 р. Похідні групи ОУН перевели проголошення державності за р. Збруч, де мешканці СУЗ теж радо вітали цей Акт. Цей процес тривав до вересня 1941 р. і дійшов до околиць Києва [1.-Ф. 3833, оп. 1,спр. 15. арк. 5-74].

Українське Державне Правління дало наказ про створення української армії. Заходами членів ОУН в багатьох містах і селах молодь проходила військовий вишкіл. 27 липня у Рівному на святі Української державності був створений Перший Курінь Українського Війська ім. Холодного Яру [1.-Ф.3833.оп.1,спр.2,арк.7-7 зв.].

Також УДП прийняв рішення про призначення послів для нав'язання контактів з деякими державами. Так, заступником голови уряду за кордоном призначено В. Горбового, послом в Румунії – Г. Барабаша, в Словаччині – Л. Мосендза, в Японії – Р. Ярого, в Хорватії – Івахнюка, в Німеччині – В. Стахова [1.-Ф.3833,оп.1,спр.10,арк.4]. Я. Стецько розпочав активну міжнародну переписку: надіслав листи до німецьких зверхників – Гітлера, Ріббентропа, Герінга; лідерів Хорватії – Павеліча, Італії – Муссоліні, Іспанії – Франко [1.-Ф. 3833, оп.1, спр. 22, арк. 1-П]. Голова УДП звернувся з окремими листами до колишніх українських еміграційних урядів – А. Лівіцького та П. Скоропадського з пропозицією підтримки та співпраці. Вони фактично визнали Українське Державне Правління [8, С. 202, 230].

В свою чергу 7 липня 1941 р. митрополит УГКЦ А. Шептицький надіслав листа А. Мельнику, де закликав його примиритися з С. Бандерою [15, С.217-218]. В цій ситуації мельниківці змушені були піти на переговори з опонентами, обіцявши забути внутрішньопартійні суперечки. Прихильникам А. Мельника бандерівці запропонували два місця в складі УДП.

Отже, ОУН (СД), використавши німецько-радянську війну, зуміла очолити українське громадянство і по мірі просування фронту на схід проводила конкретну роботу з мобілізації національних сил в справі державотворення. В багатьох випадках німецьку армію місцеве населення зустрічало з хлібом і сіллю як визволителів від ненависного більшовицького режиму, а німецькі військовики здебільшого вітали прагнення українців до суверенного життя. Але реальна спроба українських політичних чинників взяти владу в Україні насторожила німецьку окупаційну владу, яка просувалася за військами.

Випадковими учасниками Національних Зборів стали німецькі офіцери Г.Кох та цур Айкерн. Д-р Г.Кох, колишній сотник УГА, привітав Збори від німецьких Збройних Сил. Разом з тим заявив, що питання української державності поки що не актуальне, воно не в компетенції Верховного командування і в майбутньому буде вирішено фюрером А. Гітлером. Завдання українців під сучасну пору – працювати й усі сили спрямувати на перемогу Великої Німеччини над більшовицькою Росією [6, С. 47]. З Берліна прийшов наказ нейтралізувати самостійницькі спроби українців. Вже 2 липня було вжито низку заходів щодо взяття під домашній арешт С. Бандеру та інших українських політичних діячів. 3 липня у Кракові була створена спеціальна комісія на чолі з державним підсекретарем Кундтом, яка запросила на допити С. Бандеру та членів Президії УНК В. Горбового, В. Андрієвського, В. Мудрого, С. Шухевича. В ході слідства С. Бандера заявив, що він дав розпорядження творити український уряд в імені ОУН, яка стоїть на чолі українського народу і єдина проводить збройну боротьбу за самостійну Україну [16, С. 1334-1335]. В результаті вже 5 липня С. Бандера був переправлений в Берлін для подальших допитів, разом з ним затримано декілька діячів УНК.

Члени УДП, визнавши про арешти, вирішили порозумітися з німецькими чинниками. Але 7 липня командування 17-ої армії Вермахту видало розпорядження, в якому сказано,

що прагнення українців до політичної самостійності Української національної держави в зоні військових операцій мають бути припинені [17, С. 119].

11 липня був заарештований і вивезений до Берліна голова УДП Я. Стецько. Тримаючи С. Бандеру та Я. Стецька під суворим поліцейним наглядом в Берліні, німці намагалися їх змусити відкликати акт 30 червня. 21 липня 1941 р. міністерство закордонних справ Райху заявило, що проголошення Української держави у Львові було “самовільним вчинком відомої честолюбивої і активної групи Бандери” і що “це немає жодного державно-правового значення.” Політичне бюро ОУН (Б) у Берліні відповіло, що проголошення у Львові є “історичним фактом”, як 22 січня 1918 р. у Києві та 1 листопада 1918 р. у Львові. Акт 30 червня 1941 р. “стане символом теперішньої визвольної боротьби української нації” [16, С. 1342]. Ця полеміка продовжувалася до вересня.

Очевидно, що німці не наважувалися відразу ж розправитися з українськими націоналістами. Насамперед цьому завадили жорстокі бої, що відбувалися в Україні. Також серед німецького військово-політичного проводу не всі поділяли хвалькуваті заяви А. Гітлера, що війна вже виграна. Так, Бруно Петер Кляйст, один з творців німецько-радянського пакту 1939 р., старався вплинути на Гітлера, щоби змінити німецьку політику щодо українців. Подібну спробу робив капітан Оберлендер, який курував “Нахтігаль” по лінії абверу. Але відповідь А. Гітлера показала, що фюрер абсолютно не орієнтувався в даній ситуації: “Ви не знаєте, що говорите. Росія є нашою Африкою, а росіяни нашими неграми”. [18. С. 785].

В результаті 20 липня 1941 р. був виданий наказ про створення Рейхскомісаріату України з центром у м. Рівному. 1 серпня створений дистрикт “Галичина”, який включили до Генеральної губернії. Північну Буковину та частину південної України, т.зв. Трансністрія віддано союзниці Німеччини Румунії. Німецькі спецслужби розробляють плани щодо ліквідації членів ОУН. Вони сприяють поширенню відозв, в яких мельниківців називають зрадниками проголошення держави і посібниками більшовиків, а бандерівців – вбивцями. В свою чергу радянська агентура інспірує т.зв. “братовбивства”, допомагає гестапо переслідувати оунівців.

Отже, німецька окупаційна влада, поділивши Україну і відділивши, як їм здавалося, національно свідому і активну Галичину від решти українських територій, сподівалася на покору місцевого населення новому режиму. Успіхи на фронті посилили окупаційні заходи гітлерівців. Батальйони “Роланд” і “Нахтігаль” було розформовано, особовий склад відправлено у Франкфурт-на-Одері, де в складі 201 батальйону охоронної поліції кожний воїн підписав контракт на один рік. Службу проходили в Білорусії. 1 грудня 1942 р. загін розформували, ті українські офіцери, хто не втік, були заарештовані.

31 серпня 1941 р. у Василькові на Київщині гестапо арештувало групу ОУН в кількості 20 осіб (В. Кук, Я. Старух, Д. МIRON, Й. Позичанюк, П. Сак, І. Чинченко, Т. Онишкевич та ін.), які добиралися до Києва, щоби там оголосити про відновлення Української Держави. 15 вересня в Берліні кинуті до тюрми чільних діячів ОУН: С. Бандеру, Я. Стецька, В. Стахова, І. Габрусевича, Р. Ільницького, О. Антоновича, О. Тюшку, Н. Процика та ін. Одночасно у Львові взято під варту членів УДП – Д. Яціва, І. Равлика, А. П’ясецького, а також – С. Ленкавського, М. Климишина, Л. Ребета, Я. Горбового, В. Рака та ін. [6. С. 56].

Решта членства ОУН перейшло в підпілля і на вересневій конференції вирішило готувати збройне повстання проти німецької окупаційної влади.

Як бачимо, відверта шовіністично-колонізаційна політика Німеччини щодо України спричинилася до масового руху Опору, який очолила Організація Українських Націона-

лістів, створивши Українську Повстанську Армію. Це стало однією з основних причин поразки німецьких військ на східному фронті. Тому Акт 30 червня 1941 р. став метою в боротьбі українського народу проти окупантів як в роки Другої світової війни, так і в повоєнний час.

Розглядаючи відновлення Української Держави з позиції сьогодення часу слід зазначити, що незважаючи на гостру критику з боку національного опозиційного табору ОУН під проводом С. Бандери правильно використала момент початку німецько-радянської війни. Тільки завдяки проголошенню незалежної України у Львові 30 червня 1941 р. радянська верхівка не змогла представити західним альянтам на Нюрнберзькому процесі українських патріотів як німецьких колабораціоністів. Завдяки цьому була можливою боротьба націоналістичного підпілля в 40-50-х рр. на рідних землях та діяльність ОУН в еміграції. А це, в свою чергу, дало потенційну енергію і наступним поколінням борців за Українську державу, які у 1991 році, через півстоліття, її проголосили. Акт відновлення проголошення Української Держави 30 червня 1941 р. виступає вагомим доказом того, щоби визнати ОУН-УПА воюючою стороною в роки Другої світової війни, а націоналістів вважати героями України.

1. Центральний державний архів вищих органів влади та управління (ЦДАВОВ) України, ф.4331, оп.1, спр.2, арк.70; 2. Ляхович Є. Праця ОУН у Лондоні 1933 – 1935 років. // *Визвольний Шлях*. – 1973. – №10; 3. ОУН у світлі постанов Великих зборів, конференцій та інших документів з боротьби 1929 – 1955 рр. // *Збірка документів*. – Мюнхен, 1955. 4. Климишин М. 50 літ революційної дії ОУН. // *Визвольний Шлях*. – 1980; 5. Кушета О. Акт 30 червня 1941 року – політика доконаних фактів. // *Визвольний Шлях*. – 1991. – №11. 6. Кук В. Відновлення Української Держави. // *Національно – визвольна боротьба 20 – 50 – х років ХХ ст. в Україні*. – Київ – Львів, 1993; 7. УПА в світлі німецьких документів. // *Літопис Української Повстанської Армії*. – Т.21. – Торонто, 1991; 8. Стецько Я. 30 червня 1941. – Торонто, 1967; 9. Див.: Додаток; 10. *Визвольний Шлях*. – 1981. – №6. – С.646 – 649; 11. Державний архів Львівської області (ДАЛО), ф.3, оп.1, спр.6; 12. *Визвольний Шлях*. – 1991. – №6. – с.650 – 651; 13. Романишин О. В 40-ву річницю Акту. // *Визвольний Шлях*. – 1981. – №8; 14. Бедрій А. ОУН і УПА. // *Визвольний Шлях*. – 1983. – №1; 15. Сергійчук В. ОУН – УПА в роки війни. Нові документи і матеріали. – К.: Дніпро, 1996; 16. Косик В. Німеччина і Акт 30 червня 1941 року. // *Визвольний Шлях*. – 1991. – №11; 17. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. – Париж – Нью – Йорк – Львів, 1993; 18. Шанковський Л. За об'єктивну оцінку Акту 30 червня. // *Визвольний Шлях*. – 1981. – №7.

Додаток *

30 черв.
год. 9-та вечора

Акт проголошення Української держави

1. Волею українського народу, Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери проголошує відновлення Української Держави, за яку поклали свої голови цілі покоління найкращих синів України.

Організація Українських Націоналістів, яка під проводом її Творця й Вождя Євгена Коновальця вела в останніх десятиліттях кровавого московсько-більшевицького поневолення завзяту боротьбу за свободу, взиває весь український нарід не скласти зброї так довго, доки на всіх українських землях не буде створена Українська Суверенна Держава.

Суверенна Українська влада запевнить українському народові лад і порядок, всесторонній розвиток усіх його сил та заспокоєння всіх його потреб.

2. На західних землях України твориться Українська Влада, яка підпорядкується Українському Національному Урядові, що створиться у столиці України – Києві з волі українського народу.

3. Новопостаюча Українська Держава буде тісно співдіяти з Націонал-Соціалістичною Велико-Німеччиною, що під проводом Вождя Адольфа Гітлера творить новий лад в Європі й світі та допомагає українському народові визволитися з під московської окупації.

Українська Національно-Революційна Армія, що твориться на українській землі, боротиметься далі спільно з Союзною німецькою армією проти московської окупації за Суверенну Соборну Українську Державу і новий лад у цілому світі.

Хай живе Суверенна Соборна Українська Держава, хай живе Організація Українських Націоналістів, хай живе Провідник Організації Українських Націоналістів Степан Бандера!

Слава Україні і Героям Слава!

Ярослав Стецько – вр.
Провідник
Національних Зборів

Виготовлено в трьох оригінальних примірниках.

Виправлено і підписано Я.С. і печатка Укр.Д.

Рішення ч.1

Національних зборів Українців

*ЦДАВОВ України, ф.3833, оп.1, спр.5, арк.1-3